

Professor Antoni Virgili

CONTINGUTS

Al llarg d'un semestre s'estudien els condicionants que expliquen com després d'una etapa considerada per la historiografia com de creixement i plenitud de l'ordre feudal, s'inicia una etapa de recessió, coneguda com "la crisi de la baixa edat mitjana", i que es manifesta en tots els àmbits: en l'ordre polític, en la producció i els intercanvis, en les relacions socials, etc.

OBJECTIUS

En acabar el curs l'alumne ha de demostrar

1. Haver assolit els continguts expressats en el temari i identificar qualsevol dels seus punts en el context que li correspon.
2. Ser capaç d'analitzar, processar i interpretar qualsevol mena de material addicional (textos, mapes, taules, gràfics) d'acord amb els continguts del temari i situar-lo en el marc corresponent.
3. Demostrar haver fet unes lectures mínimes exigides (llibres i/o capítols especialment indicats i/o articles recomanats).
4. Saber identificar i distingir els diversos procediments emprats pels grups de poder en la captura del treball pagès (impost estatal en les seves diverses modalitats, renda feudal, etc) treballats en el temari.
5. Haver assolit un coneixement integral i global de la matèria mitjançant l'articulació i la relació existent entre els diferents punts en què es divideix el temari.

TUTORIA INTEGRADA

Aquesta activitat, que no suposa cap càrrega lectiva per a l'estudiant, es dividirà, per a cada semestre, primer, en la projecció d'una pel·lícula relacionada amb el temari i un posterior debat que permeti enquadrar el contingut del film amb qualsevol dels aspectes inclosos en el programa, o en relació amb la bibliografia proposada; i en segon lloc, dues sortides per a visitar museus, monuments, exposicions, excavacions, o qualsevol altre centre d'interès relacionat amb el programa. Per tant, dues pel·lícules i dues sortides, en dissabte, al llarg del curs. Els títols i els centres a visitar, així com les dates de les sortides, es concretaran en començar cada semestre.

TEMARI

1. La qüestió del “creixement medieval” (segles XI-XIII) i els seus límits. Les grans roturacions i l’expansió agrària. Una població en creixement. La recuperació de les ciutats: el comerç i l’artesanat. El moviment croat i el problema de les colonitzacions. La consolidació de les monarquies feudals.
2. Vers l’estancament: els primers símptomes de la desacceleració (inici del segle XIV). Males collites i conflictes polítics. Les posicions historiogràfiques en el plantejament de la “crisi”: la peste negra i les fams; el malthusianisme.
3. L’inici d’un cicle de recessió. Les grans epidèmies i les seves rèpliques. Les males collites i les fams. La mortalitat “catastròfica”: la contracció demogràfica i les xifres de la catàstrofe.
4. La conflictivitat política. Conflictes entre regnes: la Guerra dels Cent Anys; l’enfrontament entre l’Imperi i les ciutats italianes. Els conflictes interns: canvis dinàstics en les monarquies feudals.
5. El despoblament del camp: èxode rural i reordenament dels assentaments. El descens de la producció agrària i de la renda feudal. Els efectes econòmics i socials: la reorientació de la producció. Canvis en l’estructura de les explotacions i en el treball de la terra. La reacció senyorial i l’inici del conflicte agrari.
6. La contracció dels altres sectors de la producció i del comerç: els factors de la reducció de la demanda. El retrocés de l’activitat artesanal. La recessió del gran comerç. La reacció del sector burgès urbà, de financers a rendistes: l’adquisició de drets feudals.
7. La conflictivitat social en el camp: un plantejament general del problema. Els Karls de Flandes, la Jacquerie francesa, les revoltes pageses d’Anglaterra i el conflicte remença a Catalunya.
8. Els desequilibris en la societat urbana. Les repercussions psicològiques i les mentalitats: la influència religiosa (els flagel·lants) i la secularització. Les revoltes populars en les ciutats artesanals. Les lluites pel poder. Els “progroms” antisemites de 1391 i anys successius.
9. Església, pensament i cultura. El Cisma d’Occident: el papat d’Avinyó i el concili de Constança. La secularització de la teoria política: les monarquies autoritàries i les transformacions de l’estat. L’humanisme i el renaixement. La regeneració de l’ordre feudal.
10. Estats i societats no feudals. Bizanci i la restauració dels Paleòlegs. Els turcs otomans: el principat d’Anatòlia i la pressió sobre l’Imperi Bizantí. La conquesta de Constantinoble pels turcs. La fi d’al-Andalus: la conquesta de Granada. El Magreb i les rutes comercials. La intromissió dels feudals en les rutes comercials islàmiques.

BIBLIOGRAFIA

Manuais

GARCÍA DE CORTÁZAR, J. A.; SESMA, J. A. *Historia de la Edad Media, una síntesis interpretativa*. Alianza Universidad, 1997.

LADERO QUESADA, M. A. *La Edad Media* (Historia Universal Vicens Vives), vol 2. Barcelona.

Obres generals (per temes)

- BOIS, G. *La gran depresión medieval: siglos XIV-XV*. València, 2001.
- SEIBT-EBERHARD (eds). *Europa 1400. La crisis de la baja edad media*. Crítica, Barcelona.
- GUENÉE, B. *Occidente durante los siglos XIV y XV. Los Estados*. Ed. Labor
- HEERS, J. *Occidente durante los siglos XIV y XV. Aspectos económicos y sociales*, ed. Lab.
- ROMANO-TENENTI. *Los fundamentos del mundo moderno*. Madrid.
- POUNDS, N, J. G. *Historia económica de la Europa Medieval*, Ed. Crítica
- CONTAMINE, BOMPAIRE I ALTRES. *La economía medieval*. Akal. Madrid.
- KRIEDTE, P. *Feudalismo tardío y capital mercantil*. Crítica. Barcelona.
- CONTAMINE, PH. *La Guerra de los Cien Años*. Barcelona.
- ALLMAND, CH. *La Guerra de los Cien Años*. Crítica. Barcelona.
- HILTON, R. *Siervos liberados. Los movimientos campesinos medievales y el levantamiento inglés de 1381*. Madrid, 1984³.
- HILTON, R. *Conflicto de clases y crisis del feudalismo*, ed. Crítica.
- FOURQUIN, G. *Los levantamientos populares en la edad media*. Madrid, 1976.
- MOLLAT, M. Uñas azules, Jacques y Ciompi. *Las revoluciones en Europa en los siglos XIV y XV*. Madrid.
- ÁLVAREZ PALENZUELA. *El Cisma de Occidente*. Madrid.
- LACOSTE, Y. *El nacimiento del tercer mundo: Ibn Jaldún*, Península, Barcelona (reed. rec.)
- FACI, J. *Introducción al mundo Bizantino*. Madrid.

Bibliografía instrumental

- KINDER-HILGEMANN. *Atlas Histórico Mundial*, ed. Istmo, 2 vols.
- BONNASSIE, P. *Vocabulario básico de la historia medieval*, ed. Crítica
- ÁLVAREZ-RIVERO. *Cronología histórica universal por países*, Madrid
- LOZANO-MITRE. *Análisis y comentarios de textos históricos. Edades Antigua y Media*, ed. Alhambra.
- MAC KAY-DITCHBURN (eds). *Atlas de Europa Medieval*, ed. Cátedra.